

Andraspråkslärande på praktikplatsen Förutsättningar och utmaningar

Centralt för sfi-undervisningen är att den utgår från elevernas tidigare erfarenheter och deras behov för att kunna leva i Sverige. Vuxenutbildningens uppdrag är att den ”ska förmedla kunskaper och stödja eleverna så att de kan arbeta och verka i samhället” (SKOLFS 2012:101, s.5). Praktik, såväl språkpraktik som praktik inom en yrkesutbildning, kan vara ett sätt för en sfi-elev att skaffa sig en inblick i det svenska arbetslivet och få möjlighet att använda och utveckla det svenska språket. Praktik kan också vara en del av elevens yrkesutbildning i form av arbetsplatsförlagt lärande (apl) vilket innebär att lärandet i kurser eller delar av kurser förläggs till en eller flera arbetsplatser. Mer information och material om apl finns på [Skolverkets sida om apl](#).

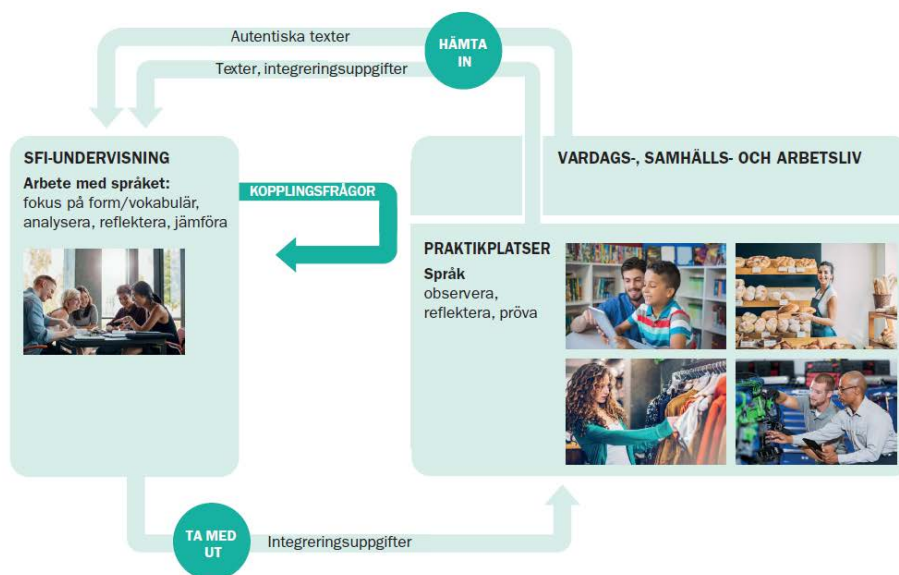
Det är viktigt att göra en kartläggning och utgå från elevens tidigare erfarenheter, framtida mål och behov, för att få en samlad bild av elevens kunskaper och förutsättningar. Med hjälp av kartläggningen ökar förutsättningarna för en meningsfull och lärorik praktik. Denna text uppmärksammar möjligheter, men även utmaningar, för lärande av svenska som andraspråk vid praktikplacering inom sfi-utbildningen.

För sfi-elever som har praktik inom ramen för sin utbildning är det av stor vikt att det finns fungerande kommunikation och samspel mellan praktikplatsen och undervisningen. Förutsättningarna för praktik kan skilja sig mycket mellan olika kommuner och anordnare, men det är alltid viktigt att sträva efter ett gott samarbete mellan handledaren på praktikplatsen och läraren på sfi-utbildningen. En viktig del av gott samarbete är gemensamma uppföljningssamtal där handledaren, läraren och sfi-eleven kontinuerligt deltar och samverkar. Det är betydelsefullt att alla parter har en gemensam bild av vad målet med praktiken är. Alla inblandade parter behöver även känna till vilka förväntningar varje part har och vara överens om praktikens syfte: t.ex. att utveckla svenska språket, att lära sig yrkeskunskaper, att få ett jobb eller att få vissa arbetsuppgifter utförda.

Det finns få studier om sfi-elevs möjligheter till andraspråksinlärning på praktikplatser. Ett bidrag till forskningen är Karin Sandwalls studie (2013) där hon undersöker sfi-elevs möjligheter till interaktion och lärande på praktikplatser. Studien bygger på inspelningar, observationer och intervjuer med fyra sfi-elever som praktiserade på olika arbetsplatser – i förskola, livsmedelsaffär, klädbutik och vaktmästeri. Sandwalls studie riktar fokus mot muntlig interaktion och synliggör vilka möjligheter och utmaningar sfi-elever har för att kunna utveckla det svenska språket under sin praktik. Studien visar att samspel mellan praktikplatsen och sfi ofta saknades och att det fanns få möjligheter för eleverna att använda och utveckla det svenska språket på praktikplatserna (Sandwall 2013). Studien visar tydligt att praktik på en arbetsplats inte automatiskt innebär att man får tillfällen att lyssna, läsa, prata och skriva svenska. Praktik kan dock vara ett bra sätt för sfi-elever att lära sig svenska om den är en integrerad del av studierna.

Hamberg (2015) har studerat samverkan vad gäller nyanlända vuxnas lärande av ett andraspråk i en verksamhet där flyktingintroduktion, sfi och arbetsmarknadsåtgärder integrerats. Studien visar att verksamheterna hade svårt att samverka då varje part utgick från sitt eget ramverk istället för gemensamma mål för verksamheten. Hamberg menar att förutom ett inledande samtal inför praktikplaceringen är det angeläget att ha kontinuerliga samråd där arbetsuppgifterna i relation till möjligheten för språkutveckling diskuteras. Sandwall (2013) menar att ett sätt att öka potentialen för språkutveckling kan vara att introducera förändrade och mer komplexa arbetsuppgifter allt eftersom under praktiken.

Sandwall har utvecklat en modell för ett arbetssätt som kan främja samspelet mellan praktikplatsen och sfi-undervisningen och som syftar till att ”synliggöra, tillvarata och stärka lärandepotentialerna i båda kontexterna” (2013:207). Modellen återges i figuren nedan, där *aktivt deltagande, erfarenheter, reflektion* och *jämförelser* är nyckelord (se även Svendsen Pedersen 2016). Modellen bygger på att särskilt utformade uppgifter utförs i tre steg, genom 1) förarbete i klassrummet, 2) genomförande på praktikplatsen och 3) ytterligare bearbetning i skolan.

KÄLLA: SANDWALL 2013

Ett sätt att använda praktiken som utgångspunkt i undervisningen är att utgå från olika former av inhämtade texter, såsom t.ex. ljudinspelningar, texter, foton på skyltar eller lappar på praktikplatsen, som

bearbetas i undervisningen. Ytterligare ett sätt att ta tillvara praktiken är genom språkbehovsanalyser (Svendsen Pedersen 2016). Med språkbehovsanalys menas att undersöka i vilka situationer eleven möter andraspråket på praktikplatsen och hur eleven behöver använda språket i olika situationer och till olika mottagare. Med hjälp av analysen kopplar man ihop de båda miljöerna: undervisningen och praktiken. Språkbehovsanalysen förutsätter dock att läraren har god kunskap om vilka typer av samtal och texter som finns på praktikplatsen. Även om läraren saknar sådana kunskaper kan denne genom så kallade integreringsuppgifter och kopplingsfrågor i högre utsträckning utgå från elevernas praktik i sfi-undervisningen.

Kopplingsfrågor handlar om att läraren i undervisningen efterfrågar elevernas erfarenheter från samhälls- eller arbetsliv. Genom kopplingsfrågorna kan läraren på ett enkelt sätt synliggöra länkar och samband mellan språkundervisningen och elevernas praktikplatser och därmed minska avståndet mellan skola och praktik. Att undervisningen utgår från konkreta erfarenheter från praktiken kan bidra till ökad delaktighet och engagemang. Om man i undervisningen t.ex. jobbar med att läsa platsannonser och skriva personliga brev och CV kan läraren fråga ”Vilka egenskaper behöver man för att kunna arbeta på din praktikplats?”. Utifrån detta kan eleven beskriva vilka egenskaper som är viktiga på praktikplatserna och även motivera varför hon eller han tycker så. Sedan kan alla elever tillsammans med läraren diskutera varför personer med olika egenskaper passar på olika jobb. Genom att eleverna har kunskap om sin praktikplats ges de möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter i klassrummet.

Sandwall (2013:212ff) föreslår att så kallade integreringsuppgifter kan ge ökade möjligheter för eleverna att aktivt delta i interaktion på praktikplatser och fungera som ett sätt att integrera det lärande som kan ske inom och mellan de två kontexterna. Jämförelser mellan skola och praktik ses här som något som kan gynna elevernas lärande genom att uppmärksamma att skillnaderna kan leda till språkutvecklande reflektion. Arbetsättet med integreringsuppgifterna involverar både lärare och handledare. Det handlar både om att eleven hämtar in användbart material från praktikplatsen men också att eleven tar med sig bearbetade kunskaper från skolan till praktikplatsen. Integreringsuppgifterna innefattar därför förarbete i skolan där man arbetar med språket, genomförande på praktikplatsen där eleven använder språket och efterarbete i klassrummet. Konkreta förslag till integreringsuppgifter finns i bilaga 5 i Sandwall (2013). Flera konkreta beskrivningar som kan stödja lärarens arbete och ge både skolledare och lärare på vuxenutbildningen teorier och metoder för att förbereda elever för arbetslivet finns i fliken Språket i arbetslivet – autentisk materiale på [Kompetanse Norges hemsida](http://www.kompetanse.norge.no).

Avslutningsvis är det viktigt att främja ett arbetssätt där praktik och sfi-undervisning samspelar. Samarbete och uppföljande möten mellan handledaren, sfi-läraren och eleven är en viktig faktor för elevens andraspråkutveckling på praktikplatsen. Klargörandet av förväntningar och mål med praktiken behöver tydliggöras, och hur målen ska nås. Detta innebär inte att sfi-utbildningens huvuduppgift som en kvalificerad språkutbildning hamnar i bakgrunden eftersom utbildningens uppgift är bredare än att få vuxna bli anställningsbara.

Referenser

Hamberg, Leena (2015). *Samverkan i och med språket. Systemisk-funktionell analys av språkanvändning i en kommunal gränsaktivitet med nyanlända flyktingar som målgrupp*. Helsinki: University of Helsinki.

Sandwall, Karin (2013). *Att hantera praktiken: Om sfi-studerandes möjligheter till interaktion och lärande på praktikplatser*. Göteborg: Institutionen för svenska språket, Göteborgs universitet.
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/32029/1/gupea_2077_32029_1.pdf

SKOLFS 2012:101. *Läroplan för vuxenutbildningen 2012*. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=2945>

Svensden Pedersen, Michael (2016). Sprog på og til arbejdspladsen. I: Kindenberg, Björn (red). *Flerspråkighet som resurs*. Symposium 2015. Stockholm: Liber.

Digital referens

<https://www.kompetansenorge.no/Norsk-og-samfunnskunnskap/arbeidsrettet-opplaring/#ob=16859,16860>. (Inhämtat 2018-01-09)